

Box Bio 5 - zvláštní savci – klokani

- Klokánovití se vyskytují v Austrálii a Tasmánii, Nové Guineji a na přilehlých ostrovech. Obývají nejrůznější biomy, od pouště po deštný prales. Jsou to typičtí endemiti. Mohou být chováni i v jiných biomech. Na začátku zimního období 2011 byl často pozorován uprchlý klokan v blízkosti dálnice D1.
- Klokánovití mají dlouhou a úzkou lebku, většinou protáhlý čenich a hlavu, která vypadá drobná vzhledem k velikosti zbývajících těla. Jejich vzrůst je střední až velký, váhy dosahují od 0,5 kg do 90 kg. Klokánovití jsou ploskochodci, mají dlouhou úzkou zadní tlapu a velmi silné zadní končetiny. Čtvrtý prst na zadní tlapě je nejdelší a nejsilnější, klokánovití ho ve značné míře používají k odrážení při skákání. Pátý (vnější) prst je také velký. Stejně jako všichni dvojitozubci jsou syndaktilní (druhý a třetí prst na předních končetinách je srostlý). Palec je někdy zakrnělý, ale obvykle úplně chybí. Většina druhů má mohutný a dlouhý ocas, který však není chápavý. Místo toho je spíše používán jako balancující či stabilizační orgán

Obr. 48: Stavba zadní končetiny klokanu

- Většina klokanovitých nedovede pohybovat nezávisle svými nohama, tudíž nemohou normálně chodit, musí poskakovat. Také nemohou chodit po zpátku, což jim přináší velké problémy, je-li před nimi uzavřena úniková cesta. K rychlému pohybu používá většina klokanů skákání snožmo. Ve vysokých rychlostech až okolo 50 km/h nechávají ocas ve vzduchu a udržují s ním jen směr a rovnováhu, zatímco při pomalejších rychlostech na zem kladou zadní končetiny i s ocasem. Při pomalém pohybu je skákání velmi neúčinné a stojí hodně síly, avšak při vysokých rychlostech je poměrně úsporné. Síla se ukládá do šlach na nohou a těžký ocas se kývá nahoru a dolů jako kyvadlo, čímž poskytuje příkon pohybové síly.
- Velcí klokani pohybující se v křovinaté stepi skoky dlouhými až 11 m a rychlostí téměř 60 km/h se vyskytují na velkých územích. Jejich neustále se stěhující stáda jsou s to za jediný den urazit za pastvou dráhu až 100 km. Klokan rudý může vyvinout rychlost vyšší než 70 km/h, avšak jen na krátké vzdálenosti. Dovedou i plavat.

Obr. 49: Vidět plovoucího klokana není obvyklé

Obr. 50: Po vylezení z vody normálně odskáče

- Klokani jsou býložravci, většina z nich spásá trávu a byliny. Dále se mohou živit kapradinami, výhonky, listy a lesními plody. Nevyhýbají se ani jedovatým rostlinám.
- Tráva, kterou se živí, je velmi tuhá a její žvýkání silně opotřebovává zuby. Ačkoli mají klokani na každé straně čtyři páry stoliček, využívají jen přední. Pokud se opotřebují a vypadnou, jsou nahrazeny dalšími. Občas se klokan dožije toho, že je opotřebován i poslední pár. Tehdy uhynou hladem. Jen klokanovi rezavému dorůstají stoličky po celý život.
- Na rozdíl od ovcí, skotu a dalších placentálních býložravců, spásají klokanovití trávu a byliny velmi šetrně. Nikdy ji nevyпасou až ke kořenům, čímž jí neznemožňují obnovení.
- Všichni klokani dovedou přežvykovat. Velký svalnatý žaludek je rozdělený na několik částí a pojme mnoho potravy, která je trávena pomocí mikroorganismů.
- Klokánovití jsou podobně jako většina savců živorodí. Gravidita trvá u velkých druhů asi 30 dní. Novorozené klokáně je však po narození velmi nevyvinuté – váží necelý gram, je slepé a schází mu zadní končetiny. Přichytí drápky k matčině srsti a šplhá jen za pomoci svého čichu a hmatu k jejímu vaku, kde se přisaje na mléčnou bradavku. Matka mláděti neulizuje cestičku mezi chlupy, jak se dříve předpokládalo, ale jen čistí srst od porodní tekutiny. Ve vaku mu ztvrdnou koutky, tudíž dokonale drží. To bylo patrně příčinou, proč si dříve australští usedlíci mysleli, že vyrůstají přímo z bradavky. Ve vaku saje mléko do chvíle, než se úplně vyvine. Samice má ve vaku čtyři ústí mléčných žláz, bradavky, v nichž se může vytvářet mléko s rozdílným složením. Mláděti se vytvoří zadní končetiny, začne vidět, uši se mu vzpřímí a naroste mu srst. Kolem 7. měsíce mládě vystrčí hlavu z vaku, začíná se pást. V nebezpečí zaleze zpět do vaku hlavou napřed, takže ve vaku musí udělat kotoul. Vzhledem k pokračujícímu vývoji dalších mláďat, následně strká klokáně hlavu do vaku jen tehdy, když se chce napít. V 1. roce se již pase s ostatními, neleze již zpět do vaku, ale zůstává v blízkosti matky do 2. roku. Někteří pouštní klokani (k. rudý) se ihned po porodu páří. Vývoj oplozeného vajíčka se zastaví až do odstavu předchozího mláděte. V případě úhynu mláděte pokračuje další vývoj embrya. Tak se může samice starat současně o tři generace: neaktivní blastocytu v děloze, zárodek ve vaku a přživující se odstavené nejstarší mládě. Klokani se podle druhu dožívají kolem 9 až 18 let, někdy až 28 let. Mladí samci spolu často zápasí. U starších se zápasu (odstrkování, pohlavkování, boxování předními končetinami, kopy zadními – Obr.49) využívá k imponování. Hlavní funkce zápasu vyplyne v bojích o říjné samice.

Obr. 51: Kopy dospělých samců při zápasech

- Klokaní slepota – první oficiální informace o postižení očí klokanů se objevily na jihu kontinentu v roce 1994. Následně se choroba rozšířila pouštěmi až do západní Austrálie. Znepokojení budil její možný přenos na dobytek a lidi samé. Původcem choroby byl prokázán virus zvaný Wallal, přenášený dvěma druhy komárů nebo písečných much. Slepota se projevila u méně než 3 % klokanů vystavených viru (www.hyblisovo.cz).